

خبرنامه هفتگی

مدیریت تعارض منافع

شماره هشتاد و نهم - ۱ تا ۲۰ فروردین ۱۴۰۱

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی
۲۱ فروردین ۱۴۰۱

۸۹

بنام خداوند جان و آفریننده

خبرنامه هفتگی مدیریت تعارض منافع

شماره هشتاد و نهم - ۱ تا ۲۰ فروردین ۱۴۰۱

مجموعه مطالعه و پایش تعارض منافع در ایران - ۸۹

مرکز توانمندی سازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی

۲۱ فروردین ۱۴۰۱

فهرست مطالب

- ۲ درآمد: تصویب قانون مدیریت تعارض منافع و موانع پیش رو.....
- ۶ مشروح اخبار، گزارش‌ها و تحلیل‌های هفته.....
- ۶ ❖ تعارض منافع مانع وحدت رویه بیمه‌های درمانی ❖.....
- ۶ ❖ راهکارهای مجلس برای حل موضوع تعارض منافع در آموزش و پرورش ❖.....
- ۷ ❖ چرا مسئله تعارض منافع از مهم‌ترین مسائل پیش روی جامعه ایرانی است؟ ❖.....
- ۷ ❖ پس از دو سال لایحه مدیریت تعارض منافع در دستورکار مجلس قرار می‌گیرد ❖.....
- ۸ ❖ اصلاح مصوبه تعارض منافع؛ بهترین تصمیم شورای ششم ❖.....
- ۸ ❖ فرایند صدور مجوز توسط اتحادیه‌ها و اصناف تعارض منافع دارد ❖.....
- ۹ ❖ تعارض منافع نمایندگان مجلس، استقلال قوا و ریل خدمت را نابود می‌کند ❖.....
- ۱۰ ❖ شش راه حل پیشگیری از تعارض منافع در محیط کار ❖.....
- ۱۱ ❖ تنظیم تعارض منافع در محیط‌های چالش آفرین: مرور تجربه کشور آذربایجان ❖.....
- ۱۲ ❖ عزم جدی دولت برای حذف امضاهای طلایی و رفع تعارض منافع ❖.....
- ۱۲ ❖ زمانیکه مهم‌ترین نهاد پولی کشور به ماشین انتشار پول تبدیل می‌شود ❖.....
- ۱۳ ❖ قانون تعارض منافع، انتصاب داماد زاکانی در بانک شهر را منع می‌کند ❖.....
- ۱۳ ❖ مشکل شرکت‌های دانش بنیان، تضاد منافع در اقتصاد دولتی است ❖.....
- ۱۳ ❖ محتوای چندرسانه‌ای تعارض منافع.....
- ۱۴ تحلیل فضای مجازی: نفوذ مافیایها در نظام سیاست‌گذاری.....

درآمد: تصویب قانون مدیریت تعارض منافع و موانع پیش رو

مجید صرفی

در نظام حقوقی ایران به صورت پراکنده در قوانین به مصادیقی از تعارض منافع اشاره شده است اما قانون جامعی در این خصوص وجود ندارد. اولین تلاش برای تدوین قانون جامع مدیریت تعارض منافع در دولت انجام شد. تدوین لایحه مدیریت تعارض منافع در سال ۱۳۹۵ شروع شد و پس از طی مراحل اداری در دولت تقدیم مجلس گردید اما تاکنون به صورت رسمی اعلام وصول نشده است. به موازات لایحه فوق، مجلس نیز طرح مدیریت تعارض منافع را در دستور کار خود قرار داده است و پس از رفت و برگشت‌های فراوان بین مرکز پژوهش‌ها و کمیسیون اجتماعی و صحن علنی مجلس و دعوت از سازمان‌های مختلف، در حال حاضر در کمیسیون اجتماعی مجلس در حال بررسی است.

با وجود تلاش‌هایی که در این چند سال انجام شده است تاکنون قانون جامع مورد نظر دولت و مجلس به تصویب نرسیده است. لایحه دولت بدلیل اینکه توسط مجلس اعلام وصول نشده به سرانجام نرسیده است. اما اینکه چرا طرح مجلس تاکنون به تصویب نهایی نرسیده است عوامل متعددی می‌تواند نقش داشته باشند که در ادامه به بررسی این عوامل پرداخته می‌شود.

۱. طرح ابتدایی مجلس با ارائه یک متن ساده آغاز گردید. این متن از پشتوانه کارشناسی شایسته در سطح تصویب یک قانون بویژه قانونی در این طراز برخوردار نبوده است. همین امر موجب شده است در طول مسیر، حرکت سخت و آهسته‌ای را طی کند و بارها مجبور به بازسازی مفاد خود و وارد کردن مفاد جدیدی شود که با رویکرد اولیه آن همخوانی دقیق ندارد.

۲. اندیشه‌های حاکم بر قانونگذاری جهانی به دو دسته عمده معروف تقسیم می‌شوند. در یک دسته مانند کشور فرانسه، قوانین بر مبنای اصول کلی نوشته می‌شود و اعمال آن بر مصادیق به عهده مجریان قرار می‌گیرد و لذا در قوانین این کشورها کمتر به مصادیق اشاره می‌شود. در دسته دیگر مانند کشور انگلستان، از تصویب اصول کلی اجتناب می‌شود و تلاش می‌شود به جز موارد مورد نیاز، در قوانین و یا آیین‌نامه‌های الزام‌آور آن قید شود تا مجریان بر اساس این مصادیق عمل کنند. تحت تاثیر فقه در سده‌های اخیر و نظام حقوقی کشور فرانسه، قوانین در کشور ما بر مبنای اصول کلی نوشته می‌شود و اعمال آن بر مصادیق به مرحله اجرا واگذار می‌شود.

در مورد طرح قانون تعارض منافع، مصادیق تعارض منافع تنوع بسیار و فراوانی زیادی در تمام بخش‌های مختلف دولتی دارند. این امر موجب شده است پیش‌بینی یک سری اصول کلی که روش متعارف قانون‌گذاری است، توسط قانون‌گذار سخت شود. همچنین از آنجا که روش تعیین جزء به جزء موارد مورد نیاز در نظام قانون‌گذاری ما متعارف

نیست و تعداد مصادیق نیز بسیار گسترده هستند و واگذاری تعیین آنها به نهادی خارج از مجلس نیز مقبول نیست، بنابراین این روش نیز عملاً نتوانسته مبنای قانون‌گذاری قرار گیرد. همین دوگانگی اعمال روش در تدوین قانون یکی از عواملی است که موجب به تاخیر افتادن تصویب آن شده است. در واقع در جلساتی که برای تدوین طرح برگزار می‌شود، هر عضوی از یکی از این روش‌ها حمایت می‌کند و همین تفاوت‌اندیشه‌ها در اعمال روش، تهیه نهایی طرح را سخت کرده است. در این خصوص شایسته است تدوین‌کنندگان ابتدا رویکرد کلی تصویب طرح را نهایی و سپس به جزئیات آن بپردازند تا با تعیین روش تدوین، مراحل تهیه متن با سرعت انجام شود.

۳. تصویب یک قانون خوب مستلزم آن است که ادبیات حقوقی مناسب آن در دسترس تدوین‌کنندگان باشد. در نظام حقوقی ایران ادبیات حقوقی تعارض منافع بسیار فقیر است و همین امر موجب شده است تا تدوین‌کنندگان قانون، مسیر روشنی پیش روی خود نبینند و آهسته حرکت کنند.

۴. در تدوین قوانین، لازم است مبانی، قلمرو و هدفی که از آن وجود دارد شناسایی شود و قانون با توجه به آنها تصویب شود. به عبارتی قانون باید جامع و مانع باشد. ارتباط تنگاتنگی که قانون تعارض منافع با مبارزه با فساد دارد، موجب شده است این نگاه‌ها نیز در قانون وارد شود و همین امر پیچیدگی مواد قانون را بیشتر و تهیه یک متن که تمام مواد آن متناسب با یکدیگر باشد را سخت کرده است. مثلاً ممنوعیت اشخاص مشمول قانون از داشتن سهام در شرکتی که مرتبط با مسوولیت دولتی شخص است، در قلمرو قواعد تعارض منافع قابل دفاع است اما ممنوعیت وی از داشتن سهام در هر شرکتی فارغ از اینکه با مسوولیت دولتی شخص مرتبط است یا خیر، ریشه در اندیشه مبارزه با فساد دارد و از قلمرو قواعد تعارض منافع خارج است.

۵. عنوان طرح مجلس "قانون مدیریت تعارض منافع" است. از عنوان قانون و نمونه قوانین خارجی روشن است که هدف از تصویب قانون، برخورد با موقعیت‌های تعارض منافع نیست بلکه هدف مدیریت آن است. بدیهی است که مدیریت یک امر، نیاز به مدیر دارد. باید نهادی پیش‌بینی شود که با داشتن اختیارات لازم، امر آموزش، هدایت و در نهایت بی‌اثر کردن نتایج حاصل از موقعیت‌های تعارض منافع را برعهده بگیرد.

سوابق قانونگذاری در موارد مشابه و ناکارآمد بودن نهادهایی اینچنینی و تمرکز قدرت و تصمیم‌گیری در این نهادها و فسادهایی که در نتیجه آن بوجود آمده است و سیاست‌های کلان قانون‌گذاری مبنی بر عدم تورم در ایجاد نهادهای دولتی موجب شده است تا از پیش‌بینی چنین نهادی در قانون اجتناب شود و تلاش شود آنچه که قرار است این نهاد انجام دهد در خود قانون آورده شود. همین حذف نهاد مدیریتی و تلاش برای تبیین وظایف آن در قانون از عوامل موثر در کند شدن تدوین قانون شده است؛ چرا که وظایف این نهاد از گستردگی زیادی برخوردار است و مشخص کردن همه آنها در قانون عملاً غیرممکن است و اینکه تصمیمات این نهاد در بخش‌هایی ماهیت قضایی دارد که امکان پیش‌بینی آن در قانون فراهم نیست.

ایرادات این امر روشن بود و در آخرین اصلاحیه طرح، یک کمیته بعنوان مدیر پیش‌بینی شده است اما در این اصلاحیه نیز اختیارات لازم به این کمیته اعطا نشده است. مثلاً کماکان نقش موثری برای هدایت اشخاص مشمول در یک مورد اختلافی و محل تردید در موقعیت تعارض منافع ندارد و اختیاری نیز برای بی‌اثر کردن آثار ناشی از موقعیت تعارض منافع ندارد.

۶. مدیریت موقعیت‌های تعارض منافع به دلیل نگرانی از این موضوع است که شخص دولتی در انجام وظیفه دولتی خود آنطور که شایسته است اهتمام نداشته باشد. تصویب قانون تعارض منافع یک قانون مهم و با ابعاد گسترده است که برای تصویب آن اتفاق تمام بخش‌های دولتی و حاکمیتی را نیاز دارد تا محدودیت‌های ناشی از مسوولیت‌های خود را بپذیرند. از آنجا که مخاطبان این قانون، خود مسوولان هستند، بنابراین قانون تعارض منافع خود در موقعیت تعارض منافع قرار می‌گیرد و این نگرانی وجود دارد که در مسیر تدوین آن از این موقعیت‌ها متأثر شود. در حالی که تمام بخش‌های حاکمیتی مانند شورای نگهبان و مجلس خبرگان و وزارت اطلاعات و مجمع تشخیص و مسوولان قوه قضاییه و مجریه و نمایندگان مجلس مشمول قانون هستند، عدم اشاره به نیروهای مسلح، نگرانی متأثر بودن این قانون از موقعیت‌های تعارض منافع را ایجاد می‌کند.

به دلیل تاثیر گسترده‌ای که این قانون در وضعیت اشخاص مشمول دارد، احتمالاً موجب می‌شود با دقت و حساسیت بیشتری با آن برخورد شود و همین امر می‌تواند یکی از عواملی باشد که مسیر تصویب آن را طولانی‌تر می‌کند.

در شرایط فعلی که فرصت کافی برای حل بعضی عوامل فوق مانند تولید ادبیات حقوقی وجود ندارد، به نظر نگارنده تجمیع لایحه دولت و طرح مجلس در کمیسیون اجتماعی مجلس و بررسی روش‌های متفاوت اعمال شده در هریک از آنها در یک جلسه واحد و دعوت از صاحبان نظر در این خصوص و استفاده از مزایای هر دو قانون نقش موثری در سرعت تدوین نهایی قانون دارد.

گزیده اخبار، تحلیل‌ها و گزارش‌های هفته گذشته در حوزه تعارض منافع به این شرح است:

 بررسی یک فوریت «لایحه نحوه مدیریت تعارض منافع در انجام وظایف قانونی و ارائه خدمات عمومی» هفته گذشته در دستور کار صحن علنی مجلس قرار داشت. این لایحه در دو نوبت در سالهای ۹۸ و ۹۹ از طرف دولت به مجلس ارسال شده بود، اما تاکنون اعلام وصول نشده بود.

 محمدعلی محسنی بندپی، عضو کمیسیون بهداشت و درمان مجلس تعارض منافع شرکت‌های بیمه‌ای را عامل عدم شکل‌گیری وحدت رویه (همپوشانی خدمات بیمه‌ای و رویه‌های متعدد) عنوان کرد.

محمدهادی سبحانیان معاون اقتصادی وزیر اقتصاد گفت: بازدید رییس جمهور از قرارگاه ساماندهی مجوزهای کسب و کار نشانه عزم و اراده جدی دولت در تسهیل ورود آحاد ملت به کسب و کار، حذف امضاهای طلایی و رفع تعارض منافع است.

ناصر امانی عضو شورای شهر تهران درباره ادعاها درمورد انتصاب داماد زاکانی در بانک شهر گفت: ما قانون مدیریت تعارض منافع را تصویب کردیم که در آنجا مشخص شده که شهردار و معاونان حق انتصاب بستگان درجه یک را در شهرداری و مجموعه‌های وابسته به آن ندارند.

پایگاه اطلاع رسانی بلاغ در گزارشی مبسوط به پیامدهای نامطلوب تعارض منافع نمایندگان مجلس در جهت‌دهی به انتصابات دولتی حوزه انتخابیه خود پرداخته است.

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی - ۲۱ فروردین ۱۴۰۱

مشروح اخبار، گزارش‌ها و تحلیل‌های هفته

❖ تعارض منافع مانع وحدت رویه بیمه‌های درمانی ❖

محمدعلی محسنی بندپی (عضو کمیسیون بهداشت و درمان مجلس) - ۱ فروردین ۱۴۰۱

◀ تعارض منافع در حوزه سلامت و درمان

«وحدت رویه در بیمه‌ها هنوز ایجاد نشده و تعارض منافع باعث شده مقاومت‌های جدی وجود داشته باشد.»
باشگاه خبرنگاران جوان با نقل سخن محسنی بندپی نوشت: این را آقای محمدعلی محسنی بندپی عضو کمیسیون بهداشت و درمان مجلس گفته. او از همپوشانی خدمات بیمه‌ای و رویه‌های متعددشان ابراز تأسف کرده و گفته همپوشانی خدمات بیمه‌ها باعث شده تا برای پوشش یکسان بیمه همگانی تصمیم‌گیری شود اما از سوی برخی، مقاومت‌هایی در مقابل آن رخ داد. قانون برنامه ششم توسعه برای افزایش تعداد بیمه‌گرها با خدمات و هزینه‌های مختلف، دولت را مکلف کرده بود تا سال ۹۷ میان بیمه‌های درمانی صندوق‌ها و سازمان‌های بیمه‌ای در چهارچوب قانون «وحدت رویه» ایجاد کند. ضرورت وحدت رویه میان بیمه‌های درمانی با هدف تحقق سیاست‌های کلی سلامت، تأمین منابع مالی پایدار برای بخش سلامت، توسعه کمی و کیفی بیمه‌های سلامت و مدیریت منابع سلامت از طریق نظام بیمه قانونی شده که وزارت بهداشت مسئول اجرای آن بوده. وزارت بهداشت سال ۹۶ دستورالعمل هماهنگی را پیشنهاد کرده بود. بر اساس آن دستورالعمل باید اسناد پزشکی یکسان سازی و ارسال می‌شدند؛ همچنین علاوه بر مدیریت اطلاعات و تبادل اسناد، باید بر اجرای قراردادهای، کتاب ارزش نسبی خدمات و رعایت تعهدات سازمان‌های بیمه‌گر نظارت انجام می‌شد.

[باشگاه خبرنگاران جوان](#)

❖ راهکارهای مجلس برای حل موضوع تعارض منافع در آموزش و پرورش ❖

محمد وحیدی (عضو کمیسیون آموزش و تحقیقات) - ۷ فروردین ۱۴۰۱

◀ تعارض منافع در حوزه آموزش عمومی

از سالی که در مجلس حضور پیدا کرده ایم تقاضای جدی ما ورود کردن به بحث تعارض منافع آموزش و پرورش بود. یکی از جدی‌ترین تعارض منافع‌ها در وزارت آموزش و پرورش صدور مجوز برای مدارس غیر دولتی است. افرادی که در ساختار اداری آموزش و پرورش هستند نباید حق صدور مجوز برای خود و یا اطرافیان خود داشته باشند. همچنین افرادی که در سیستم اداری آموزش و پرورش هستند نباید اجازه صدور مجوز در مراکز آموزش عالی آزاد و یا هر نوع از این مسائل را داشته باشند. بخشی از اقدامات برای جلوگیری از این اتفاقات انجام شده است.

[خبرگزاری پانا](#)

❖ چرا مسئله تعارض منافع از مهم‌ترین مسائل پیش روی جامعه ایرانی است؟ ❖

محمد رضا جوادی یگانه (استاد دانشگاه تهران) - ۱۰ فروردین ۱۴۰۱

◀ کلیات تعارض منافع

سال پیش در ویژه‌نامه نوروزی روزنامه «شرق»، علت‌العلل مشکلات و مسائل اجتماعی را «فقدان دولت» (به معنای state و نه government) و کلید حل مشکلات را دولت دانسته بودم؛ اکنون هم بر همانم، ولی از آن ناامیدم. در شرایط فقدان دولت، جباریت بازار و فقدان اخلاق، چاره‌ای جز رجوع به جامعه وجود ندارد. نهادهای تنظیم‌کننده و سامان‌دهنده اخلاق و رفتارهای اجتماعی، شناخت، توان و اراده تغییر ندارند و جامعه باید به توان خود متکی باشد. پیمایش‌های ملی نشان از این دارد که اکثریت مردم معتقدند سایر مردم (و البته مسئولان) رفتارهای مناسب اجتماعی (از جمله انصاف، صداقت و همدلی) ندارند. اگر مسئله در برخی کشورها، حل مسئله اخلاقی بین «ما» و «آنها» است، هنوز جامعه ما در تنظیم رابطه میان «من» و «ما» مانده و رفتارهای خودمدارانه (selfish) در جامعه رو به تزاید است و دامنه «ما»‌هایی که منافع کوتاه‌مدت و درازمدت آنها برای ما مهم است، در حد خانواده کوچک شده است. به نظرم دلیل افزایش مسائل اجتماعی این‌چنینی، آگاهی بیشتر تعداد زیادی از مردم از فقدان دولت و وضعیت شبه‌طبیعی هابزی‌ای است که در آن گرفتاریم. به این دلیل، حل مسئله تعارض منافع فردی/منافع جمعی و منافع مایی/منافع آنهایی در حوزه روابط اجتماعی یکی از مهم‌ترین مسائل پیش‌روی جامعه ایرانی است. فهم این موضوع و علل آن و کاوش راه‌های کاهش این دو تعارض، با تمرکز بر تجربه‌های موفق بومی و جهانی می‌تواند گام بزرگی در جهت حل مشکلات اجتماعی باشد. به صورت مشخص، درک علل عقلانی (به معنای عقلانیت ابزاری و بری) این رفتارهای غیراخلاقی و عقلانیت‌های غیرعقلانی، یک مسئله مهم است؛ یعنی درک اینکه چرا مردم با وجود آنکه می‌دانند رفتارهای خودخواهانه حتی برای آینده کوتاه‌مدت خودشان هم زیان‌آور است، آن را انجام می‌دهند. شناخت بهتر این رفتار، علل و پیامدهای آن مسئله‌ای است که من بر آن متمرکز شده‌ام و تلاش دارم با درک منطق این‌گونه رفتارها که به‌ظاهر بی‌منطق می‌نمایند، راهی به سوی کاهش مسائل اجتماعی گشوده شود.

[روزنامه شرق](#)

❖ پس از دو سال لایحه مدیریت تعارض منافع در دستور کار مجلس قرار می‌گیرد ❖

حسین‌علی حاجی دلیگانی (عضو هیات رئیسه مجلس) - ۱۴ فروردین ۱۴۰۱

◀ طرح و لایحه مدیریت تعارض منافع

بررسی یک فوریت لایحه نحوه مدیریت تعارض منافع در انجام وظایف قانونی و ارائه خدمات عمومی هفته جاری در دستور کار صحن علنی مجلس قرار دارد.

[خبرگزاری ایرنا](#)

❖ اصلاح مصوبه تعارض منافع؛ بهترین تصمیم شورای ششم ❖

ناصر امانی (عضو کمیسیون برنامه و بودجه شورای شهر تهران) - ۸ فروردین ۱۴۰۱

◀ تعارض منافع در شهرداری و شوراها

بهترین تصمیمی که از ابتدای تشکیل شورای ششم تاکنون اخذ شده است اصلاح مصوبه تعارض منافع بوده است. در شورای شهر پنجم مصوبه ای تحت عنوان تعارض منافع تصویب شد اما این مصوبه ناقص بود و مشمول اعضای شورای شهر نبود. با آغاز دوره ششم شورای شهر، اصلاح مصوبه تعارض منافع را در دستور کار قرار دادیم تا جلوی آغاز یک روند غلط گرفته شود. متأسفانه در بحث کلان و در حوزه مسائل کلان کشوری مصوبه جدی در خصوص تعارض منافع نداریم، اما شورای پنجم این مصوبه را تصویب کرد و در دوره ششم این مصوبه کامل تر شد و می تواند به عنوان یک الگوی کشوری مورد توجه قرار گیرد.

[خبرگزاری ایسنا](#)

❖ فرایند صدور مجوز توسط اتحادیه ها و اصناف تعارض منافع دارد ❖

سید امیر سیاح (رئیس مرکز بهبود فضای کسب و کار وزارت اقتصاد) - ۱۵ فروردین ۱۴۰۱

◀ تعارض منافع در حوزه کسب و کارها

هر کسب و کاری باید درهائش باز باشد برای مشاغل دیگر. لازمه این امر این است که شرایط صدور مجوزهایش اولاً شفاف باشد و ثانیاً سهل باشد. یعنی شرط مبهم و غیرقابل تفسیر در آن نباشد. کسانی که مقاومت می کنند در مقابل این امر به دنبال آن هستند که امضای طلایی دستشان باشد تا به هر کس که نمی خواهند و رقیبشان است، مجوز ندهند. فرایند صدور مجوز توسط اتحادیه ها و تشکل ها تعارض منافع دارند، زیرا اجازه می دهند کسی رقیبشان بشود یا نشود. طبیعی است که هیچکس دوست ندارد برای خود رقیب ایجاد کند و ترجیح می دهد سهم خود از سفره بیشتر باشد.

یک اشکال بزرگ کانون وکلا این است که صفر و صدی نگاه می کنند؛ یعنی می گویند یک نفر یا وکیل پایه یک است یا هیچی نیست که این درست نیست. یک نفر ممکن است بخواهد فقط مشاوره بدهد و به تدریج پایه یک شود. این دایره را به شدت تنگ کردند و نظارت را پیشینی کردند و می گویند هر کس از این دایره رد شد وکیل پایه یک است. در مورد نظام مهندسی هم این مشکل وجود دارد، البته نه به شدت کانون وکلا. در مورد اصناف هم متأسفانه این مشکل وجود دارد و آن ها می توانند در شهرهای خودشان، مخصوصاً شهرهای کوچک به راحتی تنظیم گری کنند و بازی را به نفع خود بچرخانند. مثلاً در بعضی شهرها دهنه بعضی مغازه ها را اصناف محدود می کنند، در حالی که می بینید دهنه مغازه اعضای هیأت مدیره بالاتر از آن سقف است.

[خبرگزاری مهر](#)

❖ تعارض منافع نمایندگان مجلس، استقلال قوا و ریل خدمت را نابود می‌کند ❖

پایگاه اطلاع رسانی بلاغ - ۱۴ فروردین ۱۴۰۱

◀ تعارض منافع در مجلس

در پشت نگاه و اطلاع مردم، نزاع فشل کننده و پرهزینه‌ای در جریان است که موجب تاخیر در انتصاب مسئولان می‌شود و آن نیز، دخالت برخی از نمایندگان مجلس در انتخاب مسئولان است. موضوع از زمان انتخاب استانداران شروع می‌شود و تا به انتخاب مدیران و روسای شهرستان و حوزه انتخابیه نمایندگان تسری می‌یابد. دامنه دخالت بعضی از نمایندگان، آن‌چنانکه سابقه آن در برخی از شهرستان‌های مازندران مشاهده شد، به روسای مدارس و معاونان مدارس و حتی خدمتگذاران مدارس هم کشانده می‌شود. ششم خرداد ۱۴۰۰ بود که رهبر معظم انقلاب در دیدار تصویری با نمایندگان از دخالت نمایندگان در امور اجرایی و عزل و نصب‌ها گلایه کرده و نسبت به موضوع اینگونه هشدار دادند: "یکی از آسیب‌ها ورود نمایندگان در مسائل اجرایی است؛ نمایندگان محترم از این مسائل اجرایی باید کناره بگیرند، وارد شدن در این مسائل و با مسئول اجرایی در این زمینه گفتگو کردن و توافق کردن و امثال اینها خطراتی دارد؛ از این بایستی اجتناب بشود."

اما متأسفانه با تشکیل دولت جدید و آغاز جابجایی‌های مدیریتی، لابی‌گری‌ها، سفارش‌ها و واسطه‌گری‌ها در رابطه با عزل و نصب‌ها شروع شد و در استان‌های مختلف رد پای دخالت نمایندگان در انتصابات استان‌ها دیده می‌شود. بخشی از این دلائل مربوط به وعده‌های این نمایندگان مداخله‌گر در انتصابات است که وعده پست و مسئولیت را به مسئولان ستاد خود داده بودند و هزینه این وعده‌ها را می‌خواستند از محل جایگاه‌های دولتی، که باید متعلق به شایستگان جامعه باشد، بپردازند. وجه دیگر اهتمام این قلیل نمایندگان در تصاحب پست‌ها و مسئولیت‌ها، ناظر بر مهندسی انتخابات پیش رو است. این تیپ از نمایندگان، مترصدند تا با گماردن و نمک گیرکردن برخی از سمپات‌ها و هواداران خود در مناصب، بتوانند از ظرفیت این مناصب در انتخابات بعد برای تضمین انتخاب خود استفاده کنند. این اقدام غلط، منشاء چند پیامد منفی است. ابتدا اینکه دخالت در کار قوه مجریه و خلاف استقلال قواست. بروز تالی فاسد، نتیجه قطعی این دخالت نابجا خواهد بود. دوم اینکه، نظام شایسته‌گزینی را بشدت زیر سؤال می‌برد و حق مردم در دریافت خدمات برتر را زیر پا قرار می‌دهد، که نتیجه آن، نارضایی تدریجی جامعه از نظام اسلامی است که تاکنون نیز کشور ضایعات و خسارات فراوانی در این ارتباط متحمل شده است.

نکته سوم، باب شدن این قاعده نامیمون و مسموم در نظام مدیریت و انتخاب روسا و مسئولان است که مبتنی بر داد و ستد و رانت‌خواری و سرآغاز بسیاری از مفاسد و از جمله "فساد مدیریتی" و "فساد اقتصادی" خواهد شد. بسیاری از صاحب‌نظران معتقدند که اگر در یک دوره انتخابات دخالت نمایندگان در انتصابات موجب رد صلاحیت آن نماینده شود و این نظارت و اعمال همچنان با جدیت از سوی شورای نگهبان مورد تعقیب قرار گیرد، این نگرانی بتدریج کم خواهد شد.

❖ شش راه حل پیشگیری از تعارض منافع در محیط کار ❖

کمیته سلامت اداری اداره کل بهزیستی استان آذربایجان شرقی - ۱۷ فروردین ۱۴۰۱

◀ کلیات تعارض منافع

کمیته سلامت اداری اداره کل بهزیستی استان آذربایجان شرقی با انتشار اینفوگرافیکی، شش راه حل پیشگیری از تعارض منافع در محیط کار را تشریح کرد. مطابق این اینفوگرافیک شش راه حل مذکور عبارتند از: ۱. همه علایق و منافع متداخل مربوط به حیطه کاریتان را ثبت کنید؛ ۲. منافع متداخل و متضاد مرتبط با کارتتان را محدود کنید؛ ۳. افرادی را که علایق و منافع متداخل و متضاد ندارند گرد هم بیاورید و از آنها یک تیم بسازید؛ ۴. از قرار دادن کارمندان در مسئولیت‌هایی که امکان تضاد منافع وجود دارد پرهیز کنید؛ ۵. مسئولیت‌هایی را که ممکن است تضاد منافع را در خود داشته باشد از بین ببرید؛ ۶. امکان استعفا (خودداری از انجام) را از موقعیت‌ها و فرصت‌های چالش‌برانگیزی که کارمندان در ارتباط با طرف ثالثی قرار گرفته و از ارتباط با وی منفعت مادی می‌برد فراهم کنید.

❖ تنظیم تعارض منافع در محیط‌های چالش آفرین: مرور تجربه کشور آذربایجان ❖

زهرة سروش فر (کارشناس مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه) - ۱۷ فروردین ۱۴۰۱

◀ تجارب جهانی مدیریت تعارض منافع

کتاب «تنظیم تعارض منافع در محیط‌های چالش آفرین» به موضوع تعارض منافع در کشور آذربایجان پرداخته و علل ناکامی این کشور در مواجهه با تعارض منافع و اشکال گوناگون فساد را برشمرده است. نویسنده معتقد است که در این کشور از یک سو تعارض منافع در درون جامعه تبدیل به یک هنجار شده است و همین امر کار را برای مبارزه با آن سخت می‌کند و از سوی دیگر نظام سیاسی دچار مشکلاتی است که به بروز تعارض منافع دامن می‌زند از جمله عدم پرداخت حقوق مکفی به کارد دولتی، عدم شایسته‌سالاری، رویکرد مجازات محور به تعارض منافع. این کتاب در چهار بخش به مسائل و مشکلات مدیریت تعارض منافع در کشور آذربایجان پرداخته است.

نویسنده کتاب «تنظیم تعارض منافع در محیط‌های چالش آفرین» کوئنتین رید مشاور مستقل در زمینه مبارزه با فساد است و در زمینه فساد و تعارض منافع به‌ویژه در حوزه تأمین مالی فعالیت‌های سیاسی کتاب‌ها و مطالب زیادی به رشته تحریر درآورده است.

با وجود آنکه آذربایجان قوانین و شیوه‌نامه‌های متعددی مانند آئین‌نامه اخلاقی کارمندان دولتی، پیش‌نویس قانون تعارض منافع و قانونی در مورد اظهارات مالی مقامات دولتی را وضع کرده است اما این قوانین و مقررات چندان تأثیری نداشته یا با موانعی نظام‌مند در اجرا مواجه شده‌اند. نویسنده به این موضوع اشاره می‌کند که علت عدم اجرای صحیح قوانین و مقررات ذکر شده، وجود عواملی از این قرار است: نظام سیاسی رسماً دموکراتیک اما در واقع دارای ساختار قدرتی که جلوی تفکیک عرصه‌های سیاسی و اقتصادی را گرفته است. عدم دریافت حقوق معقول و مکفی توسط کادر دولتی حقوقی، عدم شایسته‌سالاری، رویکرد مجازات محور به تعارض منافع. در خصوص مورد آخر این نوع رویکرد به تعارض منافع و مقررات اخلاقی به جای قادر ساختن مقامات دولتی به گرفتن تصمیماتی هوشمندانه در زمان مواجهه با معماهای اخلاقی، آن‌ها را درگیر بحث تنبیه و مجازات می‌نماید.

پیشنهاد نویسنده برای غلبه بر این وضعیت این است که به جای تلاش در جهت پیش‌گیری از تعارض منافع که با انواع ممانعت‌ها رخ می‌دهد، بهتر است سعی بر آن باشد که موقعیت‌های تعارض منافع را مدیریت کرد زیرا هر چه هم که از تعارض منافع پیشگیری شود باز هم نمی‌توان تمامی موقعیت‌های تعارض منافع را حذف کرد پس باید قواعد و قوانین مدیریت آن را مدنظر داشته باشند.

نویسنده در پایان کتاب «تنظیم تعارض منافع در محیط‌های چالش آفرین» به این موضوع اشاره می‌کند که در دموکراسی‌های پیشرفته برخلاف دموکراسی‌های در حال ظهور مقررات تعارض منافع جامع و برای رفع همه موارد نیستند بلکه اغلب این مقررات به صورت بخشی و در پاسخ به یک نیاز خاص شکل گرفته‌اند. در نتیجه پیشنهاد می‌شود کشورهایی مانند آذربایجان هم برای رهایی از مشکلات اجرای مقررات به این سو حرکت کنند.

❖ عزم جدی دولت برای حذف امضاهاى طلايى و رفع تعارض منافع ❖

سیدمحمدهادی سبحانیان (معاون امور اقتصادی وزیر اقتصاد) - ۱۸ فروردین ۱۴۰۱

◀ تعارض منافع در حوزه کسب و کارها و بازرگانی

«سیدمحمدهادی سبحانیان» در صفحه توئیتر خود نوشت: «بازدید ریاست محترم جمهور از قرارگاه ساماندهی مجوزهای کسب و کار در وزارت اقتصاد نشانه عزم و اراده جدی دولت در تسهیل ورود آحاد ملت به کسب و کار، حذف امضاهاى طلايى و رفع تعارض منافع در جبهه جهاد اقتصادی است. به حول و قوه الهی این مسیر را تا رسیدن به نقطه مطلوب ادامه خواهیم داد.»

[خبرگزاری ایمن](#)

❖ زمانیکه مهم‌ترین نهاد پولی کشور به ماشین انتشار پول تبدیل می‌شود ❖

علی سبحانی (کارشناس اندیشکده شفافیت برای ایران) - ۱۸ فروردین ۱۴۰۱

◀ تعارض منافع در دولت

برخی از سیاستمداران که دنبال جذب حمایت مردم هستند با افزایش طرح‌های عمرانی غیرکارشناسی بار هزینه‌ای بوده را افزایش می‌دهند و یا به یکباره تصمیم می‌گیرند که حقوق و مزایای یک قشر خاص را افزایش دهند حال آنکه منابع کافی برای تقبل بار مالی این تصمیم‌ها وجود ندارد یا مثلاً دولتی که سال آخر دور اول خود را طی می‌کند تصمیم می‌گیرد که برای جلب محبوبیت حقوق‌ها را افزایش دهد و یا اینکه یارانه پرداخت نماید و ...؛ منابع لازم برای برخی از این اقدامات به طور مستقیم و یا غیر مستقیم از منابع بانک مرکزی تامین می‌شوند. این کار در کوتاه مدت اهداف سیاسی سیاستمداران را تامین می‌نماید اما در میان مدت و بلند مدت منتج به افزایش نرخ تورم و کاهش رفاه آحاد جامعه می‌شود. یکی از اهداف اصلی بانک مرکزی حفظ ارزش پول ملی کشور است اما مسئله بسیار مهم این است که با توجه به مناسبات فعلی در نظام اقتصادی کشور، بانک مرکزی به یک ماشین انتشار پول برای اهداف سیاستمداران تبدیل شده است که در تعیین این اهداف تعارض منافع نیز مشاهده می‌شود.

چاره کار چیست؟ برای رسیدن به رشد اقتصادی بلند مدت و پایدار همراه با نرخ‌های تورم بسیار اندک سیاست‌های کلان بلند مدت اقتصادی نظیر برنامه‌های بلند مدت بیست ساله تدوین کردند و هر کدام از برنامه‌های میان مدت توسعه پنج ساله در جهت آن سند بلند مدت تدوین کردند در ذیل این برنامه‌های میان مدت اسناد سالانه بوده قرار گیرند. همچنین هرگونه تصویب قانون و یا اسنادی خارج از چارچوب فوق و تحمیل بار مالی آنها به شبکه بانکی ممنوع گردد. بدین ترتیب امکان اخذ تصمیم‌های سلیقه‌ای، با اهداف سیاسی عده‌ای از سیاستمداران سلب می‌گردد همچنین بخش عمده‌ای از تعارض‌های وظیفه و مدیریت می‌شوند.

[اندیشکده شفافیت برای ایران](#)

❖ قانون تعارض منافع، انتصاب داماد زاکانی در بانک شهر را منع می‌کند ❖

ناصر امانی (عضو شورای شهر تهران) - ۱۸ فروردین ۱۴۰۱

◀ تعارض منافع در شوراها و شهرداری

ناصر امانی عضو کمیسیون برنامه و بودجه شورای اسلامی شهر تهران درباره طرح ادعاها درمورد انتصاب داماد زاکانی در یکی از شرکت‌های شهرداری گفت: ما هم این خبر را از طریق آنچه که در فضای مجازی منتشر شده شنیده ایم. ولی من از یک منبع موثق در بانک شهر سوال کردم که ایشان تایید نکرد و گفت من خودم صورت جلسه انتصاب‌های آن شرکت را دیده ام و اسمی از آن فرد مورد ادعا در این صورت جلسه وجود ندارد. ما قانون مدیریت تعارض منافع را تصویب کردیم که در آنجا مشخص شده که شهردار و معاونان و بسیاری از مدیریت‌های شهرداری به هیچ عنوان حق انتصاب بستگان درجه یک را در شهرداری و مجموعه‌های وابسته به آن ندارند. یعنی ما در این زمینه قانون داریم. اما این خبری که پخش شده فعلا در حد یک شایعه است و قطعی نیست و تایید نشده است. اما اگر تایید شد در آن صورت ما این مساله را با لایحه مدیریت تعارض منافع تطبیق می‌دهیم و اگر مغایرتی داشت حتما تذکر خواهیم داد.

[خبرگزاری میزان](#)

❖ مشکل شرکت‌های دانش‌بنیان، تضاد منافع در اقتصاد دولتی است ❖

حسن جلیلی (عضو هیئت علمی دانشگاه تهران) - ۱۸ فروردین ۱۴۰۱

◀ تعارض منافع در حوزه کسب‌وکارها و بازرگانی

بخشی از اقتصاد کشور اقتصاد دولتی است. از نکات مهمی که در عرصه مقررات وجود دارد بحث تضاد منافع است. تضاد منافع به معنی ساده‌تر یعنی ارگان دولتی که نقش تدوین مقررات را بر عهده دارد خود آن ارگان تولید کننده محصول مشابه یا وارد کننده محصول مشابه است و این مسئله به عنوان یک مانع بر سر راه حمایت از شرکت‌های دانش بنیان خودنمایی می‌کند که می‌بایست با سیاستگذاری صحیح از این مرحله عبور کنیم.

[خبرگزاری ایسنا](#)

محتوای چند رسانه‌ای تعارض منافع

- در هفته گذشته، یک برنامه تصویری مرتبط با تعارض منافع به شرح زیر در فضای مجازی منتشر شد:
- [وبینار کشوری تعارض منافع در تحقیقات برگزار شد](#) / سخنران: دکتر فاطمه حیدری / سامانه مجازی اخلاق حرفه‌ای در علم / ۱۶ فروردین ۱۴۰۱

تحلیل فضای مجازی: نفوذ مافیایها در نظام سیاست گذاری قاعده‌گذاری ذینفعان برای حفظ انحصار خود

محمد عادلی

در هفته گذشته بیشتر خبرهای حوزه تعارض منافع به پیوند این مسئله با انحصار ارتباط داشتند. در موضوع حذف بند واردات خودرو خارجی از بودجه سال آینده، عده‌ای از منتقدان به مافیای خودرو و انحصار شرکت‌های خودروسازی داخلی اشاره داشتند. چنانچه در بحث صدور مجوزهای کسبوکار نیز برخی کاربران از تلاش برخی ذینفعان برای حفظ انحصار خود سخن گفته بودند. همچنین رئیس‌جمهور نیز در بیان سیاست‌های دولت خود به مافیای پزشکی و انحصار موجود در استان آن‌ها اشاره داشت. در ادامه نیز وی از تلاش دولت خود برای مقابله با این مافیای سخن گفت.

یکی از موقعیت‌های تعارض منافع [موقعیت اتحاد قاعده‌گذار و مجری](#) است که طی آن جمع نقش‌های مختلف در یک شخص یا سازمان می‌تواند به سوگیری ناروا در تصمیمات منجر شود. در ادبیات تعارض منافع، اتحاد قاعده‌گذار و مجری زمانی رخ می‌دهد که افراد برای خود قاعده‌گذاری کنند. چنین موقعیتی می‌تواند سبب شود که افراد یا نهادها سیاست‌هایی را در پیش گیرند که سبب تقویت قدرت انحصاری آن‌ها در حوزه‌ای خاص شود. از جمله مواردی که در ایران کاربران بیشتر بر آن تأکید می‌کنند، می‌توان به انحصار در حوزه پزشکی و دارو، اتحادیه‌ها و اصناف و... اشاره کرد.

معمای واردات خودرو

در حالی که مجلس شورای اسلامی با بند [واردات ۷۰ هزار خودرو شخصی](#) در بودجه سال ۱۴۰۱ به شرط این که قیمت خودروی وارداتی سواری تا سقف معادل ۲۵ هزار یورو و حجم موتور خودرو کمتر از ۲۵۰۰ سی‌سی باشد، رأی مثبت داده بود، این بند در بودجه ابلاغی حذف شد. این تصمیم در حالی بود که مجلس و شورای نگهبان در این موضوع به توافق رسیده بودند و ابهامات شورای نگهبان پس از سه بار رفت‌وبرگشت مصوبه به شورا و مجلس رفع شده بود، اما شورای نگهبان با ارسال نامه‌ای به مجمع تشخیص مصلحت نظام درخواست کرد تا به این موضوع ورود کند. سرانجام مجمع تشخیص مصلحت نیز صلاح را بر حذف این بند دانست.

این تصمیم با انتقادات بسیاری همراه بود؛ اما یکی از انتقادات به [تعارض منافع](#) و نفوذ برخی ذینفعان در چنین تصمیم‌گیری‌هایی اشاره داشت چنانچه جلال رشیدی کوچی؛ عضو کمیسیون امور داخلی کشور و شوراها در مجلس شورای اسلامی نیز در [مصاحبه‌ای](#) بیان کرد که «عده‌ای منافعشان با منافع خودروسازها گره خورده و اجازه نمی‌دهند که این انحصار شکسته شود. ما این موضوع را با جدیت دنبال می‌کنیم».

کاربران فضای مجازی نیز در بحث پیرامون این موضوع بیشتر بر تعدد نهادهای تصمیم‌گیر در نظام سیاست‌گذاری کشور اشاره داشتند که سبب شده است علاوه بر تضاد بین منافع نهادهای مختلف، امکان نظارت دقیق نیز وجود نداشته و تعارض منافع در بسیاری از نقاط سیاست‌گذاری شکل گیرد. چنانچه یکی از کاربران در این مورد نوشت:

«از چالش‌های جدی حکمرانی ما تکرر نهادهای تصمیم‌گیر است که زمینه ناکارآمدی، تولید رانت و فساد و تعارض منافع و بوروکراسی در سطح کلان را فراهم می‌کند. تصمیم‌گیران اخیر مجمع تشخیص مصلحت در لغو واردات خودرو خروجی این وضعیت است. یکی از اقدام‌های مهم در گام دوم حذف و تعدیل خیلی از این نهادهای موازی است.»

در همین راستا کاربری دیگر از اشتیاق به نهادسازی انتقاد کرده است چراکه از نظر وی شکل‌گیری نهادهای متعدد بدون توجه به ظرفیت‌های موجود بوده که همین ریشه برخی از مشکلات نظام سیاست‌گذاری است:

«نهاد باوران، غافل از فقر ظرفیت و زمین واقعیت بر خلق ظرف نهادی تمرکز دارند؛ اما کارنامه هیئت عالی نظارت سیاست‌های کلی نظام در همین عمر کوتاهش گویا است که مظلوم مهم‌تر است؛ بخصوص اگر روز روشن و تعارض منافع مافیای خودرو باشد.»

مقابله با تعارض منافع یا تضعیف جامعه مدنی

سازوکار [اتحادیه‌ها و اصناف](#) یکی از مواردی است که بارها کاربران به آن اعتراض داشته‌اند چراکه برخی از آن‌ها چنین نهادهایی را نه برای حمایت از اعضا که عاملی برای شکل‌گیری انحصار و تعارض منافع می‌دانند. در همین راستا یکی از انتقادات به این نهادها در مورد صدور مجوز فعالیت به اعضا است؛ چراکه همواره این گمان وجود دارد که ممکن است برای جلوگیری از ورود رقبا به بازار اتحادیه‌ها در صدور مجوز منصفانه عمل نکنند. در همین راستا سید امیر سیاح که ناظر علمی [گزارشی](#) از سوی مرکز پژوهش‌های مجلس در مورد شیوه صدور مجوزها و کنترل تعارض منافع در دیگر کشورها بوده است، در توییتی می‌نویسد:

«پروانه مطب را نظام پزشکی می‌دهد، پروانه وکالت را کانون وکلا می‌دهد، پروانه مهندسی را نظام‌مهندسی می‌دهد، پروانه کسب را اتحادیه می‌دهد. شرایط صدورشان را هم گاهی آن قدر سخت کرده‌اند تا رقبای جدید وارد انحصارشان نشود. این تعارض منافع کتیف باید از اساس حذف شود تا شعار اشتغال‌آفرینی زمین نماند... ایجاد انحصار، بستن درهای بازارها به روی داوطلبان و سوءاستفاده از تعارض منافع بده هر جای دنیا باشد ضامن تجربه جهانی تسهیل صدور مجوزها را بررسی کرده‌ایم.»

هرچند همه کاربران چنین نظری ندارند و اتفاقاً این‌گونه نظرات را در راستای تضعیف نهادهای مدنی در مقابل دولت می‌دانند که ماحصل آن نیز انحصار و قدرت‌گیری بیشتر نهادهای دولتی خواهد بود. کاربری در پاسخ می‌نویسد:

«اگر انحصاری وجود دارد که احتمالاً وجود دارد مربوط به وزارت یا دستگاه دولتی متبوع هست. این خبرها و آمار فقط باعث تضعیف نهادهای مدنی مثل نظام‌مهندسی میشه. صدور پروانه مهندسی با نظام‌مهندسی نیست و وزارت راه و شهرسازی صادر میکنه.»

رودر رویی دولت با مافیای پزشکی

آیت‌الله سید ابراهیم رئیسی؛ رئیس‌جمهور در جریان بازدید از نمایشگاه‌ها دستاوردهای شرکت‌های دانش‌بنیان استان خراسان رضوی به موضوع [مافیای پزشکی](#) اشاره داشت و آن را قوی‌ترین مافیایی دانست که در تلاش برای حفظ هرگونه انحصار و برخورداری از تعارض منافع است. وی در مورد سیاست دولت خود برای مقابله با این مافیا اظهار داشت که «خروجی کار دانشمندان ایرانی استاندارد و قابل‌عرضه به دنیا و رقابت است؛ حالا که آن‌ها نمی‌خواهند ما نباید تسلیم آن‌ها شویم بلکه باید این فضا را بشکنیم و به حرکت روبه‌جلو خود ادامه دهیم... ما دست مافیا را قطع می‌کنیم».

چنین جهت‌گیری‌ای با استقبال کاربران همراه بود، هرچند که آن‌ها معتقد بودند این رسیدگی نباید محدود به حوزه‌ای خاص که باید شامل کل نظام حکمرانی باشد. به‌عنوان نمونه دو کاربر در این مورد می‌نویسند:

«دست مافیای کوتاه نمی‌شود مگر و مگر برای رفع یا مدیریت تعارض منافع‌ها در کل نظام حکمرانی اقدام شود».

«تلاش رئیس‌جمهور برای مقابله با مافیای پزشکی و تعارض منافعشون قابل تقدیره اما مافیا فقط اینجا نیست. باید به تمام بخش‌ها توجه کرد وگرنه بازهم برمی‌گردند».

خبرنامه هفتگی مدیریت تعارض منافع

مجموعه مطالعه و پایش تعارض منافع در ایران - ۸۹

شماره هشتاد و نهم - ۱ تا ۲۰ فرودین ۱۴۰۱

دبیر خبرنامه: سمانه سهرابی

مجری: مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی

شماره واتساپ خبرنامه: ۰۹۳۳۱۴۴۱۸۲۲

